

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

ข้าราชการพลเรือนกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

จัดทำโดย นางชุตินา หาญเผชิญ
รหัส ๑๐๑๐

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑๐
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ข้าราชการพลเรือนกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

นางชุตินา หาญเผชิญ

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาแล้ว ๒๐ ฉบับ ซึ่งจะเห็นได้ถึงการเปลี่ยนแปลงของระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยมีการพัฒนาจากรัฐธรรมนูญฉบับต้นๆ ตั้งแต่ รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๔๐) เป็นต้นมา เริ่มมีการบัญญัติให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น สะท้อนได้จากความสนใจ การแสดงออก และการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชน เช่น การชุมนุมของนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนเพื่อเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฯ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการมีส่วนร่วมของประชาชนจากความนิ่งเฉยทางการเมืองไปสู่การให้ความสนใจในประเด็นต่าง ๆ ตลอดจนเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๖๕ เขียนคำว่า "มีส่วนร่วม" ไว้ถึง ๒๒ ครั้ง มากกว่ารัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๔๐ ซึ่งเขียนไว้ ๙ ครั้ง แต่เป็นรองรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ ที่เขียนไว้ ๓๔ ครั้ง รวมทั้งปัจจุบันประชาชนมีช่องทางในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่หลากหลายเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม และการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมากที่สุด ในช่วงเวลาที่สังคมตื่นตัวและมีส่วนร่วมทางการเมือง ในบางครั้งมีการเรียกร้องให้ข้าราชการแสดงออกทางการเมือง ดังนั้นในฐานะที่เป็นข้าราชการ จึงมีประเด็นข้อควรพิจารณา ว่าข้าราชการจะสามารถใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวข้างต้น เช่นเดียวกับประชาชนชาวไทยคนอื่นๆ ได้หรือไม่ เพียงใด และจะถือเป็นความผิดวินัยหรือไม่

สิทธิและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

การปกครองระบอบประชาธิปไตย คือการปกครองที่เป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ตลอดจนเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนในการอยู่ร่วมกันโดยสันติ ภายใต้ความเชื่อที่ว่า คนเรา

เกิดมา เท่าเทียมกัน คือ ได้รับการคุ้มครองจากรัฐตามกฎหมาย และโอกาสที่จะได้รับการบริการต่าง ๆ ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ และ ๒๕๕๐ ได้วางรากฐานสำคัญของระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) โดยมีเจตนารมณ์ที่ชัดเจน ในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อขับเคลื่อนระบบประชาธิปไตยให้ไปสู่ความเป็นระบบการเมืองการปกครองที่เป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน การเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยจะดำเนินอย่างมีประสิทธิภาพได้ ไม่ใช่การเป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทนเท่านั้น หากแต่อยู่ที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงถือเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญในการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๓ กล่าวไว้ว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ” ซึ่งหมายความว่า ในทางการเมืองประชาชนมีอำนาจสูงสุด แต่การใช้อำนาจทางกฎหมายต้องใช้ผ่านสถาบันนิติบัญญัติ (รัฐสภา) คณะรัฐมนตรี และศาลที่พิพากษาบรรดคดีตามกฎหมายที่บัญญัติไว้แล้วในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ และตามขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ดังนั้นองค์ประกอบของผู้ใช้อำนาจก็คือ ต้องมีสถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันนิติบัญญัติ สถาบันบริหาร และสถาบันตุลาการ

กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแล้วจะเห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลไกที่สำคัญต้องเกิดจากการสนับสนุนจากภาครัฐโดยวิธีการต่างๆ ตั้งแต่ การให้ข้อมูลแก่ประชาชน การเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นข้อสงสัยต่างๆ จนถึง การให้ประชาชนร่วมแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งเช่นการลงประชามติหรือทำประชาพิจารณ์ และในส่วนของประชาชน ก็สามารถกระทำได้ในหลายวิธี ตั้งแต่การสนใจติดตามข่าวสารการเมือง ติดตามตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง เสนอตัวเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง จนถึงดำรงตำแหน่งทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๐ ก็นับเป็นรัฐธรรมนูญที่รับรองสิทธิของประชาชนไว้มากเช่นกัน และให้สิทธิประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

๑. สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง โดยกำหนดให้ประชาชนผู้มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี ในวันเลือกตั้งมีสิทธิเลือกตั้งได้ซึ่งเป็นขยายสิทธิจากเดิมในอดีตที่ต้องมีอายุครบ 18 ปี ในวันที่หนึ่งมกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง รวมทั้งยังกำหนดให้เป็นหน้าที่ของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างอิสระ และหากผู้ใดไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะถูกจำกัดสิทธิบางประการซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพ.ศ. ๒๕๖๑ ว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใด ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมีได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้วแต่เหตุนั้นไม่ใช่เหตุอันสมควร ผู้นั้นจะถูกจำกัดสิทธิบางประการ

๒. สิทธิจัดตั้งพรรคการเมือง โดยกำหนดให้บุคคลมีเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่กฎหมายบัญญัติ

๓. สิทธิเข้าชื่อเสนอกฎหมาย กล่าวคือ การกำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน ไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คนเข้าชื่อเสนอกฎหมายได้

๔. สิทธิออกเสียงประชามติ โดยกำหนดให้กรณีมีเหตุอันสมควรคณะมนตรีจะขอให้มีการออกเสียงประชามติในเรื่องใดอันมิใช่เรื่องที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลหรือคณะบุคคลก็ได้

๕. สิทธิการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ที่กำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คนมีสิทธิเข้าชื่อร่วมกันในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมายโดยผู้ตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต่อรัฐสภาและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ ทั้งนี้การขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องไม่ใช่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ

๖. สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น โดยกำหนดให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ต้องมาจากการเลือกตั้ง การดำเนินงานของ อปท. ต้องเปิดเผยข้อมูลและดำเนินการให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด และประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอข้อ บัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

๗. สิทธิตรวจสอบองค์กระอิสระตามรัฐธรรมนูญ

ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ คน มีสิทธิเข้าชื่อกล่าวหาว่ากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติหรือทุจริตต่อหน้าที่หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายหรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงโดยยื่นต่อประธานรัฐสภาพร้อมด้วยหลักฐานตามสมควร หากประธานรัฐสภาเห็นว่ามีเหตุอันควรสงสัย ว่ามีการกระทำตามที่ถูกลกล่าวหาให้ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องไปยังประธาน

ศาลฎีกาเพื่อแต่งตั้งคณะผู้ไต่สวนอิสระจากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์เพื่อไต่สวนหาข้อเท็จจริง

๘. สิทธิ สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา

กำหนดให้ที่มาของวุฒิสภาจำนวน ๒๐๐ คนมาจากการเลือกตั้งกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญประสบการณ์อาชีพลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงาน หรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม โดยในการแบ่งกลุ่มต้องแบ่งในลักษณะที่ทำให้ประชาชนซึ่งมีสิทธิ์สมัครรับเลือก ทุกคนสามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ การกำหนดที่มาของวุฒิสภาดังกล่าว เป็นการเปิดกว้างให้ประชาชน ทุกคนทุกอาชีพมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง

การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน

ต้องยอมรับว่า ในอดีตที่ผ่านมา มีการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในตำรามากกว่าทางปฏิบัติ เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจผ่านระบบการศึกษาเป็นหลัก อย่างไรก็ตามในช่วงหลังจาก พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นต้นมา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีช่องทางสื่อสารสาธารณะทางสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น สะท้อนได้จากความตื่นตัว การแสดงออก และการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชน เช่น การชุมนุมของนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนเพื่อเรียกร้องให้มี การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการมีส่วนร่วมของประชาชนจากความนิ่งเฉยทางการเมืองไปสู่การให้ความสนใจในประเด็นต่าง ๆ ตลอดจนเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอย่างจริงจัง รวมทั้งปัจจุบันประชาชนมีช่องทางในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่หลากหลายเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นช่องทางที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมากที่สุด

จากการ สังเกตจากพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนพบว่าวิธีการและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความหลากหลายตามกลุ่มประชากรที่มีความสนใจแตกต่างกันอย่างไรก็ดี ผู้เขียนเห็นว่าองค์ความรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้มีการระบุแนวทางและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ อย่างครอบคลุม และมีลักษณะร่วมกันซึ่งเป็นตัวอย่างพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

แนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

๑. สนใจ ติดตามข่าวสารด้านการเมือง
๒. ติดตามตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง
๓. สนับสนุนผู้สมัครและนักการเมืองที่ดี

- ๔.ต่อต้านนักการเมืองที่ไม่ดี
- ๕.ให้ความร่วมมือกับทางราชการ ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี
- ๖.คัดค้านนโยบายที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ส่วนรวม
- ๗.ศึกษาข้อเท็จจริงให้ถี่ถ้วน
- ๘.เสนอปัญหาให้หน่วยงานแก้ไข
๙. ชุมนุมคัดค้านโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
๑๐. ปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนมิให้ถูกละเมิด
๑๑. เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้อง

ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

๑. การติดตามข่าวสารบ้านเมือง
๒. การใช้สิทธิเลือกตั้ง
๓. ริเริ่มพูดคุยประเด็นการเมือง
๔. ชักจูง ธารรงค์ให้ผู้อื่นสนับสนุนบุคคลและพรรคการเมืองที่ตนสนับสนุน
๕. เสนอแนวคิด นโยบายต่อนักการเมืองและผู้นำทางการเมือง
๖. บริจาคเงินสนับสนุนกิจกรรมทางการเมือง
๗. ร่วมประชุมธารรงค์ในการเคลื่อนไหวทางการเมือง
๘. เป็นสมาชิกระดับแกนนำพรรคการเมือง
๙. ร่วมระดมทุน
๑๐. เสนอตัวเป็นผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง
๑๑. ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ข้าราชการกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในหลายๆ ครั้งที่มีเหตุการณ์ทางการเมืองเกิดขึ้น ประชาชนกลุ่มหนึ่งซึ่งมักจะถูกกล่าวถึง และคาดหวังให้แสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะจากผู้สนับสนุนหรือต่อต้านในสถานการณ์การเมืองนั้น ก็คือ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังที่ผู้เขียนได้ตั้งคำถามไว้ในตอนต้นว่า ข้าราชการซึ่งสวมหมวกสองใบ คือหมวกใบที่หนึ่งเป็นประชาชนและหมวกใบที่สองเป็นข้าราชการ ดังนั้นบุคคลที่เป็นข้าราชการจะแสดงออกและมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเหมาะสมได้อย่างไร ขอกกล่าวถึง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ **มาตรา ๒๗** บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าจะด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือ

สุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำได้ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพ ได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กร ของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม

จากบทบัญญัติที่ยกมาจะเห็นได้ว่า ข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป แต่ก็มีกำหนดข้อจำกัดบางประการ จึงเป็นเหตุผลว่าเหตุใดเราจึงไม่ค่อยเห็น ข้าราชการใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประชาชนชาวไทยคนอื่นๆ ซึ่งต่อไปนี้จะขอกกล่าวถึงข้อยกเว้นที่เกี่ยวกับกฎหมายต่อไป

ถึงแม้ข้าราชการจะเป็นประชาชน แต่ข้าราชการก็มีสถานะและบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างจากประชาชนทั้งในเวลาปฏิบัติราชการและนอกเวลาปฏิบัติราชการ เนื่องจากข้าราชการเป็นบุคคลที่ใช้อำนาจรัฐ จำเป็นต้องมีการควบคุมพฤติกรรมให้อยู่ในระเบียบวินัย ประมวลและจริยธรรมอย่างเคร่งครัด ข้าราชการจึงถูกคาดหวังและจำกัดสิทธิและเสรีภาพบางประการ ในขณะที่ประชาชนโดยทั่วไปมีสิทธิและเสรีภาพโดยกฎหมาย

เมื่อข้าราชการคือตัวแทนขององค์กรในภาครัฐที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายที่กำหนดโดยฝ่ายการเมือง ข้าราชการจึงต้องทำงานภายในขอบเขตของอำนาจหน้าที่ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และความรับผิดชอบในการบริหารภารกิจภาครัฐ เนื่องจากการตัดสินใจในการดำเนินนโยบายใดๆ ของรัฐย่อมกระทบการการใช้ งบประมาณ ทรัพยากรของส่วนรวมของคนทั้งประเทศ ดังนั้นการกระทำของข้าราชการจำเป็นต้องสอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนที่ต้องการรับบริการที่ดีที่สุดจากรัฐ ซึ่งเกี่ยวกับการรักษาผลประโยชน์ และความมั่นคงของประเทศชาติ ทั้งทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองรวมทั้งการต่างประเทศ และมีผลกระทบโดยตรง ต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศของรัฐบาล ซึ่งมีข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงาน กล่าวคือ เมื่อมีหน้าที่ที่ต้องกระทำแล้ว อำนาจจะต้องตามมา การใช้อำนาจนี้เองจะทำให้ข้าราชการต้องมีกรอบจริยธรรมความประพฤติ กฎหมายและระเบียบราชการเป็นเครื่องกำกับอยู่ตลอดเวลา

กรอบจริยธรรมความประพฤติของข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐนอกจากจะถูกกำหนดในกฎ ระเบียบเฉพาะของข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐแต่ละประเภทแล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ให้ความสำคัญกับการกำหนดมาตรฐานจริยธรรมสำหรับข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐ ตลอดจน

ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และองค์กรอิสระและหน่วยงานของรัฐทั้งหลาย โดยมุ่งเน้นให้มีมาตรฐานทางจริยธรรมเป็นกฎหมายกลาง เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว อันจะทำให้การบริหารงานบุคคลของหน่วยงานของรัฐเป็นไปตามระบบคุณธรรม มีเอกภาพและมีแนวปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน

“มาตรฐานทาง จริยธรรม” ถือเป็นกลไกอย่างหนึ่งที่ควบคุมความประพฤติของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่โดดเด่น และได้กำหนดหลักการและกรอบระยะเวลา ที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในมาตรา ๒๑๙ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ. ๒๕๖๐ กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญกับองค์กรอิสระร่วมกันกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมขึ้นมาภายใน ๑ ปี นับตั้งแต่วันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ และในมาตรา ๗๖ กำหนดให้รัฐพัฒนาการบริหารราชการแผ่นดินทุกส่วนเป็นไปตามหลักการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี และในวรรคสามที่ว่า “รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลัก ในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทาง จริยธรรมดังกล่าว” จึงอาจกล่าวได้ว่าข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐทั้งหมดจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมที่กล่าวมานี้ ซึ่งในบทความนี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะมาตรฐานทางจริยธรรมภายใต้มาตรา ๗๖ วรรคสาม เท่านั้น

อาศัยบทบัญญัติ มาตรา ๗๖ วรรคสาม จึงเกิดกฎหมายกลางด้านจริยธรรมคือ **พระราชบัญญัติ มาตรฐานทางจริยธรรมพ.ศ. ๒๕๖๒** ดัง **มาตรา ๕** กำหนดมาตรฐานทางจริยธรรม คือ หลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งจะต้องประกอบด้วย

(๑) ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๒) ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่

(๓) กล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม

(๔) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ

(๕) มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน

(๖) ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ

(๗) ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ

มาตรฐานทางจริยธรรมนี้ถูกกำหนดให้ใช้เป็นหลักสำคัญในการจัดทำประมวลจริยธรรม ของหน่วยงานของรัฐที่จะกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกี่ยวกับสภาพคุณงามความดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องยึดถือสำหรับการปฏิบัติงาน การตัดสินใจความถูกต้อง การปฏิบัติที่ควรกระทำ หรือไม่ควรกระทำ ตลอดจนการดำรงตนในการทำความดีและละเว้นความชั่ว

มาตรา ๕ พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม ๒๕๖๒ ประกอบด้วยมาตรฐานทางจริยธรรม ๗ ประการที่ได้กล่าวข้างต้น แม้ไม่ได้รับการปฏิบัติตนของข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมการเมืองไว้อย่างชัดเจน แต่มาตรา ๖ ของพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดให้องค์กรกลางบริหารงานบุคคลของหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่จัดทำประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในความรับผิดชอบ ซึ่งหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดทำประมวลจริยธรรมภายใต้พระราชบัญญัตินี้ จำนวน ๓๖ หน่วยงาน ครอบคลุมข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งหมด เมื่อพิจารณาไปในประมวลจริยธรรมของข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐประเภทต่างๆ หรือกฎระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐประเภทต่างๆ พบว่ามีการกำหนดให้ข้าราชการต้องรักษาความเป็นกลางทางการเมือง ตัวอย่างเช่น ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน ข้อ ๒ (๖) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรมปราศจากอคติและไม่เลือกปฏิบัติโดยการใช้ความรู้สึก หรือความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือเหตุผลของความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ สภาพร่างกาย สถานะทางเศรษฐกิจสังคม และต้องรักษาความเป็นกลางทางการเมืองโดยไม่อาศัยตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นการให้คณาให้โทษแก่นักการเมืองและพรรคการเมือง และถูกกำหนดไว้ในหมวด ๖ วินัย และการรักษาวินัย มาตรา ๘๒ (๙) ต้องวางตนเป็นกลางทางการเมืองในการปฏิบัติหน้าที่ราชการและในการปฏิบัติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ของ พ.ร.บ. ระเบียบข้าราชการพลเรือนพ.ศ. ๒๕๕๑ ด้วย และผู้เขียนได้ค้นคว้าพบว่าข้าราชการเจ้าหน้าที่รัฐประเภทอื่นๆ ก็มีการกำหนดในลักษณะเดียวกัน สรุปได้ในตารางแนบท้าย

นอกจากนี้แล้ว ประมวลจริยธรรมที่กำหนดสำหรับข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐประเภทต่างๆ แล้ว ยังมีระเบียบคณะรัฐมนตรีว่าด้วยมารยาททางการเมืองของข้าราชการพลเรือน ฉบับลงวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งข้าราชการประเภทอื่นนำไปใช้โดยอนุโลมด้วยนั้น กำหนดว่าข้าราชการพลเรือนจะนิยมหรือเป็นสมาชิกในพรรคการเมืองใดๆ ที่ตั้งโดยชอบด้วยกฎหมาย และจะไปในการประชุมของพรรคการเมืองนั้นเป็นการส่วนตัวก็ได้ แต่ในทางที่เกี่ยวกับประชาชนและในหน้าที่ราชการจะต้องกระทำตัวเป็นกลาง ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลโดยไม่คำนึงถึงพรรคการเมือง และต้องไม่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนข้อห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) ไม่ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองใดๆ เว้นแต่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภท 2 หรือข้าราชการการเมือง

(๒) ไม่ใช้สถานที่ราชการในกิจการทางการเมือง

(๓) ไม่วิพากษ์วิจารณ์การกระทำ ของรัฐบาลให้ปรากฏแก่ประชาชน

- (๔) ไม่แต่งเครื่องแบบราชการไปร่วมประชุมพรรคการเมือง หรือไปร่วมประชุมในที่สาธารณสถานใดๆ อันเป็นการประชุมที่มีลักษณะทางการเมือง
- (๕) ไม่ประดับเครื่องหมายพรรคการเมืองในเวลาสวมเครื่องแบบราชการหรือในเวลาราชการหรือในสถานที่ราชการ
- (๖) ไม่แต่งเครื่องแบบของพรรคการเมืองเข้าไปในสถานที่ราชการ
- (๗) ไม่บังคับให้ผู้ใดบังคับบัญชาหรือประชาชนเป็นสมาชิกในพรรคการเมืองใดและไม่กระทำการในทางให้คุณให้โทษ เพราะเหตุที่ผู้ผู้ใดบังคับบัญชาหรือประชาชนนิยมหรือเป็นสมาชิกในพรรคการเมืองใดที่ตั้งขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย
- (๘) ไม่ทำการขอร้องให้บุคคลใดอุทิศเงินหรือทรัพย์สินเพื่อประโยชน์แก่พรรคการเมือง
- (๙) ไม่โฆษณาหาเสียงเพื่อประโยชน์แก่พรรคการเมือง หรือแสดงการสนับสนุนพรรคการเมืองใดๆ ให้เป็นการเปิดเผยในที่ประชุมพรรคการเมือง และในที่ที่ปรากฏแก่ประชาชน หรือเขียนจดหมายหรือบทความไปลงหนังสือพิมพ์หรือพิมพ์หนังสือหรือใบปลิวซึ่งจะจำหน่ายแจกจ่ายไปยังประชาชน อันเป็นข้อความที่มีลักษณะของการเมือง
- (๑๐) ไม่ปฏิบัติหน้าที่แทรกแซงในทางการเมือง หรือใช้การเมืองเป็นเครื่องมือเพื่อกระทำกิจการต่างๆ อาทิเช่น วิ่งเต้น ติดต่อกับ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือพรรคการเมืองเพื่อให้นำร่างพระราชบัญญัติหรือญัตติเสนอสภาฯ หรือตั้งกระทู้ถามรัฐบาล
- (๑๑) ในระยะเวลาที่มีการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่แสดงออกโดยตรงหรือโดยปริยายที่จะเป็นการช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง และในทางกลับกันไม่กีดกัน ต่ำหนีดิตีเยน ทับถม หรือให้ร้ายผู้สมัครรับเลือกตั้ง
- ข้าราชการผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนระเบียบ จะถือว่ากระทำผิดวินัยฐานไม่ถือและปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ
- จากข้อมูลข้างต้น ทำให้สามารถเข้าใจได้ว่าการแสดงออกของข้าราชการในทางการเมือง หากในฐานส่วนตัวภายใต้ขอบเขตของรัฐธรรมนูญและตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ของกฎหมายก็สามารถกระทำได้ดังเช่นประชาชนคนหนึ่งและอาจทำได้โดยไม่มีความผิดวินัย แต่หากเป็นการกระทำในฐานะที่เป็นข้าราชการหรือทำให้บุคคลทั่วไปรับรู้ได้ว่าผู้นั้นเป็นข้าราชการก็มิได้อย่างจำกัด และไม่สามารถปรากฏต่อหน้าประชาชน (สาธารณะ) ได้ อาจถือได้ว่าเป็น “**ความลับในใจ**” ที่ข้าราชการแต่ละคนมีอยู่ก็ได้ เพราะข้าราชการจะมีกรอบความประพฤติและการแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับการเมืองที่ถูกกำหนดไว้ในประมวลจริยธรรมและระเบียบราชการต่างๆ ว่าด้วยเรื่องความเป็นกลางทางการเมือง และเพื่อให้ง่ายแก่การเป็นแนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบรรดาข้าราชการ สรุปได้ดังนี้

กระทำได้ : ออกเสียงเลือกตั้ง จัดตั้งพรรคการเมือง เข้าชื่อเสนอกฎหมาย ออกเสียงประชามติสิทธิการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ตรวจสอบองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และ สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา เป็นสมาชิกพรรคการเมือง

กระทำไม่ได้ : ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง ใช้สถานที่ราชการในกิจการทางการเมือง วิพากษ์วิจารณ์การกระทำ ของรัฐบาลให้ปรากฏแก่ประชาชน แต่งเครื่องแบบราชการไปร่วมประชุมพรรคการเมือง ประดับเครื่องหมายพรรคการเมืองในเวลาสวมเครื่องแบบราชการ แต่งเครื่องแบบของพรรคการเมืองเข้าไปในสถานที่ราชการ บังคับให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือประชาชนเป็นสมาชิกในพรรคการเมืองใด ขอร้องให้บุคคลใด อุทิศเงินหรือทรัพย์สินเพื่อประโยชน์แก่พรรคการเมือง โฆษณาหาเสียง/สนับสนุนพรรคการเมืองอย่างเปิดเผย ปรากฏแก่ประชาชน วังเต็น ติดต่อกับฝ่ายการเมืองเพื่อให้ นำร่างพระราชบัญญัติหรือญัตติเสนอสภาฯ หรือตั้ง กระทุ้งถามรัฐบาล ช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุน / หรือกีดกันผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นกรรมการพรรคการเมือง หรือเป็นเจ้าของหน้าทีในพรรคการเมือง

กล่าวโดยสรุป ตามทัศนะของผู้เขียน เห็นว่า ข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐในฐานะประชาชนของประเทศไทย ย่อมได้รับสิทธิพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญอย่างเท่าเทียมกับประชาชนทั่วไปได้ทุกประการ รวมทั้งสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ก็ย่อมทำได้ แต่ในอีกฐานะของการเป็นข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องวางตนเป็นกลางทางการเมืองแล้ว ย่อมไม่อาจกระทำการ หรือแสดงพฤติกรรม ที่จะทำให้ถูกมองว่าขาดความกลางทางการเมืองได้ เป็นการลดทอนความเชื่อถือไว้วางใจของประชาชนต่อข้าราชการ และหากเป็นการฝ่าฝืนมาตรฐานทางจริยธรรมหรือกระทำผิดวินัย ก็อาจส่งผลกระทบต่อบุคคลนั้นต้องรับโทษ ดังนั้นบทความนี้ จึงมิได้มีข้อสรุปถึงการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐว่าต้องเป็นไปอย่างไร แต่สร้างความตระหนักถึงการวางตัวได้อย่างเหมาะสม และปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยเจตนาบริสุทธิ์ ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับพรรคการเมืองหรือนักการเมือง แต่ปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมุ่งถึงประโยชน์ของราชการและประชาชนเป็นสำคัญ

เอกสารแนบท้าย

ประมวลจริยธรรมที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเกี่ยวกับความเป็นกลางทางการเมือง

ลำดับ	ประเภท ข้าราชการ	หน่วยงานจัดทำ ประมวล	ประมวลจริยธรรม	วินัย/ระเบียบ/นโยบาย
๑.	ข้าราชการพลเรือน สามัญ	สำนักงาน คณะกรรมการ ข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)	ประมวลจริยธรรม ข้าราชการพลเรือน (๖) ปฏิบัติหน้าที่ด้วย ความเที่ยงธรรม ปราศจาก อคติ และไม่เลือกปฏิบัติ โดยการใช้ความรู้สึกหรือ ความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือ เหตุผลของความแตกต่าง ทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ สภาพร่างกาย สถานะทางเศรษฐกิจสังคม และ <u>ต้องรักษาความเป็น กลางทางการเมือง</u> โดยไม่ อาศัยตำแหน่งหน้าที่ซึ่ง อาจมีลักษณะเป็นการให้ คุณให้โทษแก่นักการเมือง และพรรคการเมือง	พ.ร.บ. ระเบียบ ข้าราชการพลเรือนพ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘๒ (๙) ต้องวางตนเป็นกลาง ทางการเมืองในการ ปฏิบัติหน้าที่ราชการ และในการปฏิบัติกรอื่น ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน กับจะต้องปฏิบัติตาม ระเบียบของทางราชการ ว่าด้วยมารยาททาง การเมืองของข้าราชการ ด้วย
๒.	ครูและบุคลากร ทางการศึกษา	สำนักงาน คณะกรรมการครูและ บุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.)	ประมวลจริยธรรม ข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา	พระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการครูและ บุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 หมวด ๖ วินัยและการรักษาวินัย มาตรา 93 กำหนดไว้ว่า "ข้าราชการครูและ บุคลากรทางการศึกษา

ลำดับ	ประเภท ข้าราชการ	หน่วยงานจัดทำ ประมวล	ประมวลจริยธรรม	วินัย/ระเบียบ/นโยบาย
				ต้องวางตนเป็นกลาง ทางการเมืองในการ ปฏิบัติหน้าที่ และในการ ปฏิบัติการณ์ที่เกี่ยวข้อง กับประชาชน โดยต้องไม่ อาศัยอำนาจและหน้าที่ ราชการของตนแสดง การฝักใฝ่ ส่งเสริม เกื้อกูล สนับสนุนบุคคล กลุ่มบุคคล หรือพรรค การเมืองใด
๓.	ข้าราชการตำรวจ	สำนักงานตำรวจ แห่งชาติ	ประมวลจริยธรรม ข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๖๔ (๖) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ เที่ยงธรรม ปราศจากอคติ โดยยึดถือความเสมอภาค และไม่เลือกปฏิบัติโดยการ ไม่ใช้ความรู้สึกพึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจส่วนตัวต่อ บุคคลหรือกลุ่มบุคคล อันเนื่องมาจากชาติกำเนิด เพศ ศาสนาหรือความเชื่อ เชื้อชาติ สัญชาติ อายุ การศึกษา ความเห็นทาง การเมืองหรือความเห็นอื่น เคารพในศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์และยอมรับความ	

ลำดับ	ประเภท ข้าราชการ	หน่วยงานจัดทำ ประมวล	ประมวลจริยธรรม	วินัย/ระเบียบ/นโยบาย
			แตกต่างของบุคคล หรือ สถานะทางเศรษฐกิจหรือ สังคม และ <u>พึงวางตัวเป็น กลางทางการเมือง</u>	
๔.	ข้าราชการกลาโหม	สภากลาโหม	ระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยประมวลจริยธรรม และการรักษาจริยธรรม พ.ศ. ๒๕๖๔	มีการกำหนดเป็นการ เฉพาะใน ข้อบังคับ กระทรวงกลาโหม ว่า ด้วยข้าราชการกลาโหม กับการเมือง พ.ศ. ๒๕๙๙ (คล้ายคลึงกับ ระเบียบสำนัก นายกรัฐมนตรีด้วย มารยาททางการเมือง พ.ศ. ๒๕๙๙)
๕.	ข้าราชการ กรุงเทพมหานคร บุคลากร กรุงเทพมหานคร และผู้ปฏิบัติงาน อื่นในกรุงเทพ มหานคร	คณะกรรมการ ข้าราชการ กรุงเทพมหานคร	กฎ ก.ก. ว่าด้วยประมวล จริยธรรมสำหรับ ข้าราชการ กรุงเทพมหานคร บุคลากร กรุงเทพมหานคร และ ผู้ปฏิบัติงานอื่นใน กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2564 (๖) ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็น ธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการใช้ความรู้สึกหรือ ความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือ เหตุผลของความแตกต่าง	พ.ร.บ.ระเบียบ ข้าราชการ กรุงเทพมหานคร และ บุคลากร กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๘๒ (๙) ต้องวางตนเป็นกลาง ทางการเมืองในการ ปฏิบัติหน้าที่ราชการ และในการปฏิบัติกรอื่น ที่เกี่ยวข้องกับ ประชาชน ก็จะต้อง ปฏิบัติตามระเบียบของ ทางราชการว่าด้วย

ลำดับ	ประเภท ข้าราชการ	หน่วยงานจัดทำ ประมวล	ประมวลจริยธรรม	วินัย/ระเบียบ/นโยบาย
			<p>ในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ศาสนา เพศ สภาพร่างกาย สถานะทางเศรษฐกิจสังคม และต้องรักษาความเป็นกลางทางการเมืองโดยไม่อาศัยตำแหน่งหน้าที่ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นการให้คุณให้โทษแก่นักการเมือง และพรรคการเมือง</p>	<p>มารยาททางการเมืองของข้าราชการด้วย</p>
๖.	ข้าราชการ การเมือง	คณะรัฐมนตรี	<p>๑๖. ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๔</p> <p>ข้อ ๖ ข้าราชการการเมืองต้องกล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม โดยอย่างน้อยต้องดำรงตน ดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความยุติธรรม เป็นกลาง และปราศจากอคติ โดยไม่หวั่นไหวต่ออิทธิพล กระแสสังคม หรือแรงกดดันอันมิชอบด้วยกฎหมาย</p> <p>(๒) ยึดมั่นในกฎหมายและไม่ใช้ช่องว่างทางกฎหมายเพื่อเอื้อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น</p>	

ลำดับ	ประเภท ข้าราชการ	หน่วยงานจัดทำ ประมวล	ประมวลจริยธรรม	วินัย/ระเบียบ/นโยบาย
			<p>(๓) คำนึงถึงระบบ คุณธรรมในการแต่งตั้ง ผู้สมควรดำรงตำแหน่ง ต่าง ๆ</p> <p>(๔) ต้องเปิดเผยข้อมูลการ ทุจริต การใช้อำนาจในทาง ที่ผิด การฉ้อฉล หลอกลวง หรือการกระทำอื่นใดที่ทำให้ ให้ราชการเสียหายต่อ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ข้อ ๙ ข้าราชการการเมือง ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็น ธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ โดยอย่างน้อยต้องดำรงตน ดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ เที่ยงธรรม เสมอภาค เท่า เทียม ปราศจากอคติ และ ไม่เลือกปฏิบัติโดยการใช้ ความรู้สึกหรือ ความสัมพันธ์ส่วนตัว หรือ เหตุผลของความแตกต่าง ทางเชื้อชาติ ถิ่นกำเนิด ศาสนา เพศ เพศสภาพ อายุ ความพิการ สภาพ ทางกาย สุขภาพ หรือ สถานะทางเศรษฐกิจหรือ</p>	

ลำดับ	ประเภท ข้าราชการ	หน่วยงานจัดทำ ประมวล	ประมวลจริยธรรม	วินัย/ระเบียบ/นโยบาย
			<p>สังคม รวมทั้งเคารพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์</p> <p>(๒) ปฏิบัติต่อประชาชน ผู้ร่วมงาน และผู้เกี่ยวข้อง อย่างให้เกียรติ</p> <p>(๓) ไม่ใช่สถานะหรือ ตำแหน่งการเป็น ข้าราชการการเมืองเข้าไป ก้าวก้าว หรือแทรกแซง การปฏิบัติราชการ การ ดำเนินงาน การบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อน ตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือน และการดำเนินการทาง วินัย หรือการให้พ้นจาก ตำแหน่งของข้าราชการซึ่ง มีตำแหน่งหรือเงินเดือน ประจำ และมีใช้ข้าราชการ การเมือง พนักงาน หรือ ลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือ หุ้นใหญ่ หรือราชการส่วน ท้องถิ่น ทั้งนี้ เว้นแต่เป็น การปฏิบัติตามหน้าที่และ อำนาจตามกฎหมาย</p>	
๗.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล		ประมวลจริยธรรมสำหรับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์	

ลำดับ	ประเภท ข้าราชการ	หน่วยงานจัดทำ ประมวล	ประมวลจริยธรรม	วินัย/ระเบียบ/นโยบาย
	สารวัตรกำนัน และผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้าน		ประจำตำบล สารวัตร กำนัน และผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้าน ข้อ ๑ (๒) ปฏิบัติตาม รัฐธรรมนูญและกฎหมาย โดยมีจิตสำนึกความเป็น ประชาธิปไตยและ <u>ดำรงไว้</u> <u>ซึ่งความเป็นกลาง</u> <u>ทางการเมือง</u> ทั้งใน ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับท้องถิ่น	
๘.	ผู้บริหาร กรรมการ พนักงานธนาการ แห่งประเทศไทย	คณะกรรมการธนาการ แห่งประเทศไทย	ข้อบังคับธนาการแห่ง ประเทศไทยว่าด้วย ประมวลจริยธรรมและ จรรยาบรรณพนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๔ ข้อ ๑๐ พนักงาน <u>ต้องวาง</u> <u>ตนเป็นกลางทางการเมือง</u> ในการปฏิบัติหน้าที่ และ ต้องไม่แอบอ้างความเป็น พนักงาน หรือกระทำการ ใด ๆ ในลักษณะที่อาจทำ ให้สาธารณชนเกิดความ เข้าใจผิดว่า ธปท. ผักใฝ่ หรือมีส่วนเกี่ยวข้อง ทางการเมือง โดย อย่างน้อยต้องถือปฏิบัติ ดังต่อไปนี้	

ลำดับ	ประเภท ข้าราชการ	หน่วยงานจัดทำ ประมวล	ประมวลจริยธรรม	วินัย/ระเบียบ/นโยบาย
			<p>๑๐.๑ ต้องไม่เข้าไปมีส่วนร่วมหรือเป็นตัวแทนหรือสนับสนุนในการทำกิจกรรมทางการเมือง ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่</p> <p>๑๐.๒ ต้องไม่นำทรัพย์สิน อุปกรณ์ ตราสัญลักษณ์ หรือเครื่องมือใด ๆ ของ รพท. ไปใช้เพื่อประโยชน์ หรือนำเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง</p> <p>๑๐.๓ พึงใช้ความระมัดระวังเยี่ยงวิญญูชน ในการสื่อสารในวาระและรูปแบบต่าง ๆ ที่อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการทำหน้าที่อย่าง <u>เป็นกลางทางการเมือง</u> ของ รพท. หรือหน้าที่ความรับผิดชอบของตนใน รพท. เช่น ละเว้นการให้สัมภาษณ์ อภิปราย การแสดงปาฐกถาการบรรยาย หรือวิพากษ์วิจารณ์ อันกระทบต่อความเป็นกลางทางการเมืองของ รพท. เว้นแต่เป็นการแสดง</p>	

ลำดับ	ประเภท ข้าราชการ	หน่วยงานจัดทำ ประมวล	ประมวลจริยธรรม	วินัย/ระเบียบ/นโยบาย
			ความเห็นทางวิชาการ ตาม หลักวิชา	
๘.	ผู้บริหาร กรรมการ พนักงาน ก.ล.ต.	คณะกรรมการกำกับ หลักทรัพย์และตลาด หลักทรัพย์	ประมวลจริยธรรม สำนักงาน ก.ล.ต. สำหรับ กรรมการ ประมวลจริยธรรม สำนักงาน ก.ล.ต. สำหรับ ผู้ปฏิบัติงาน	นโยบาย ก.ล.ต. องค์กร ปลอด คอร์รัปชัน ข้อ ๔. แนว ปฏิบัติ ๔.๑ การ ช่วยเหลือทางการเมือง (๒) ก.ล.ต. มีนโยบายที่ จะรักษาความเป็นกลาง ทางการเมือง และไม่ใ้ การช่วยเหลือหรือ สนับสนุนทางการเมือง (๓) พนักงานมีสิทธิ เสรีภาพในการเข้าร่วม กิจกรรมทางการเมือง ภายใต้บทบัญญัติแห่ง รัฐธรรมนูญ แต่ต้องไม่ แอบอ้างความเป็น พนักงาน หรือนำ ทรัพย์สิน อุปกรณ์ เครื่องมือใด ๆ ของ ก.ล.ต. ไปใช้ประโยชน์ใน การดำเนินการใด ๆ ในทางการเมือง และ การเข้าร่วมจะต้องพึง ระมัดระวัง การ ดำเนินการใด ๆ ที่อาจ ทำให้เกิดความเข้าใจผิด

ลำดับ	ประเภท ข้าราชการ	หน่วยงานจัดทำ ประมวล	ประมวลจริยธรรม	วินัย/ระเบียบ/นโยบาย
				ว่า ก.ล.ต. มีส่วน สนับสนุน ฝักใฝ่ หรือ ต่อต้านพรรค การเมือง ใดพรรคหนึ่ง
๑๐.	ผู้บริหาร กรรมการ พนักงาน องค์การ กระจายเสียงและ แพร่ภาพสาธารณะ แห่งประเทศไทย	คณะกรรมการนโยบาย องค์การกระจาย เสียง และแพร่ภาพสาธารณะ แห่งประเทศไทย	ประมวลจริยธรรมองค์การ กระจายเสียงและแพร่ภาพ สาธารณะแห่งประเทศไทย (๓) หลักความเป็นอิสระ ปฏิบัติงานอย่างมีความ เป็นอิสระในฐานะสื่อ สาธารณะ กล้าตัดสินใจ และสนับสนุนการกระทำ ในสิ่งที่ถูกต้อง ชอบธรรม โดยไม่อยู่ภายใต้อิทธิพล ทางการเมืองและกลุ่ม ผลประโยชน์ใด	
๑๑.	ผู้บริหาร กรรมการ พนักงาน กองทุน เพื่อความเสมอ ภาคทางการศึกษา	คณะกรรมการบริหาร กองทุนเพื่อความ เสมอ ภาคทางการศึกษา	ประมวลจริยธรรมกองทุน เพื่อความเสมอภาคทาง การศึกษา (๖) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ เที่ยงธรรม ปราศจากอคติ และไม่เลือกปฏิบัติโดยการ ใช้ความรู้สึก หรือ ความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือ เหตุผลของความแตกต่าง ทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ สภาพร่างกาย สถานะทางเศรษฐกิจสังคม	

ลำดับ	ประเภท ข้าราชการ	หน่วยงานจัดทำ ประมวล	ประมวลจริยธรรม	วินัย/ระเบียบ/นโยบาย
			และ <u>ต้องรักษาความเป็นกลางทางการเมือง</u> โดยไม่อาศัยตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นการให้คุณให้โทษแก่นักการเมืองและพรรคการเมือง	
๑๒.	ผู้บริหาร กรรมการ และพนักงาน สำนักงาน คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า	คณะกรรมการการ แข่งขันทางการค้า	ประมวลจริยธรรม ผู้ปฏิบัติงานของ สำนักงานคณะกรรมการการ แข่งขันทางการค้า (๖) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ เที่ยงธรรม ปราศจากอคติ และไม่เลือกปฏิบัติโดยการใช้ความรู้สึกหรือ ความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือ เหตุผลของความแตกต่าง ทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ สภาพร่างกาย สถานะทางเศรษฐกิจสังคม และ <u>ต้องรักษาความเป็น กลางทางการเมือง</u> โดยไม่ อาศัยตำแหน่งหน้าที่ซึ่ง อาจมีลักษณะเป็นการให้ คุณให้โทษแก่นักการเมือง และพรรคการเมือง	
๑๓.	ผู้บริหาร กรรมการ และพนักงาน สำนักงาน	คณะกรรมการกำกับ และส่งเสริมการ	ข้อบังคับคณะกรรมการ กำกับและส่งเสริมการ ประกอบธุรกิจประกันภัย	ข้อ ๑๘ พนักงาน <u>ต้อง วางตนเป็นกลาง ทางการเมือง</u> ในการ

ลำดับ	ประเภท ข้าราชการ	หน่วยงานจัดทำ ประมวล	ประมวลจริยธรรม	วินัย/ระเบียบ/นโยบาย
	คณะกรรมการ กำกับและส่งเสริม การประกอบธุรกิจ ประกันภัย	ประกอบธุรกิจ ประกันภัย	ว่าด้วยประมวลจริยธรรม และจรรยาบรรณของ พนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๔	ปฏิบัติหน้าที่ และพึงละ เว้นการกระทำและ คำพูดซึ่งแสดงความ สนับสนุน หรือไม่ สนับสนุนกลุ่มการเมือง หรือพรรคการเมืองใด เกินกว่าที่วิญญูชนทั่วไป พึงกระทำ อันนำไปสู่ ความแตกแยก ขาด ความสามัคคีปรองดอง ภายในสำนักงาน
๑๔.	ข้าราชการองค์การ บริหารส่วนจังหวัด พนักงานเทศบาล พนักงานส่วนตำบล พนักงานเมือง พัทยา และ ข้าราชการหรือ พนักงานของ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นอื่น ที่มี กฎหมายจัดตั้ง ให้ หมายความรวมถึง พนักงานจ้าง ลูกจ้าง หรือ ผู้ปฏิบัติงานอื่นใน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	คณะกรรมการ มาตรฐานการ บริหารงาน บุคคลส่วน ท้องถิ่น (ก.ถ.)	ประกาศคณะกรรมการ มาตรฐานการบริหารงาน บุคคลส่วนท้องถิ่น เรื่อง ประมวลจริยธรรม พนักงานส่วนท้องถิ่น	ฐานวางตนไม่เป็นกลาง ทางการเมืองในการ ปฏิบัติหน้าที่ ราชการ และในการปฏิบัติภารกิจ ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน กับจะปฏิบัติตาม ระเบียบของทางราชการ ว่าด้วยมารยาททาง การเมืองของ ข้าราชการ ด้วย (ข้อ ๒๒)

ลำดับ	ประเภท ข้าราชการ	หน่วยงานจัดทำ ประมวล	ประมวลจริยธรรม	วินัย/ระเบียบ/นโยบาย
๑๕.	กรรมการ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และ ผู้ปฏิบัติงานของ องค์การมหาชน	คณะกรรมการพัฒนา และส่งเสริมองค์การ มหาชน	ประมวลจริยธรรมสำหรับ กรรมการ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และผู้ปฏิบัติงาน ขององค์การมหาชน	ปรากฏเรื่อง เอกสารแนบท้าย ตัวอย่างพฤติกรรม จริยธรรมข้อ ๖ ไม่ควร กระทำ “ปฏิบัติหน้าที่ โดยแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งฝักแบ่งฝ่ายที่มีความ แตกต่างกันเช่น ความ เชื่อทางศาสนา ความ คิดเห็นทางการเมือง
๑๖.	ผู้บริหารท้องถิ่น	ผู้บริหารท้องถิ่น	ประมวลจริยธรรมผู้บริหาร ท้องถิ่น	มีค่าว่าเป็นกลาง แต่ไม่มี เป็นกลางทางการเมือง เหมือนข้าราชการ การเมือง
๑๗.	สมาชิกสภาท้องถิ่น	สภาท้องถิ่น	ประมวลจริยธรรมสมาชิก สภาท้องถิ่น	มีค่าว่าเป็นกลาง แต่ไม่มี เป็นกลางทางการเมือง เหมือนข้าราชการ การเมือง
๑๘.	คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ ผู้จัดการ และ พนักงาน ของ กองทุนยุติธรรม	คณะกรรมการกองทุน ยุติธรรม	ประมวลจริยธรรมของ กองทุนยุติธรรม	(6) ปฏิบัติหน้าที่ด้วย ความเที่ยงธรรม ปราศจากอคติและไม่ เลือกปฏิบัติโดยการใช้ ความรู้สึกหรือ ความสัมพันธ์ส่วนตัว หรือเหตุผลของความ แตกต่าง ทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ สภาพ ร่างกาย สถานะทาง

ลำดับ	ประเภท ข้าราชการ	หน่วยงานจัดทำ ประมวล	ประมวลจริยธรรม	วินัย/ระเบียบ/นโยบาย
				<p>เศรษฐกิจ สังคม และ ต้องรักษาความเป็นกลางทางการเมือง โดยไม่อาศัยตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นการให้คุณให้โทษแก่นักการเมืองและพรรคการเมือง รวมถึงต้องให้บริการประชาชนด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน</p>
๑๙.	คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ ผู้จัดการ และ พนักงาน ของ กองทุนฯ	คณะกรรมการกองทุน บริหารเงินกู้เพื่อการ ปรับโครงสร้างหนี้ สาธารณะและพัฒนา ตลาดตราสารหนี้ใน ประเทศ	ประมวลจริยธรรมของ กองทุนบริหารเงินกู้เพื่อ การปรับโครงสร้างหนี้ สาธารณะและพัฒนาตลาด ตราสารหนี้ในประเทศ	<p>๖) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม มีจิตสำนึกที่ดี ละเว้นการสื่อสารหรือแสดงความคิดเห็นที่อาจกระทบต่อชื่อเสียงและการดำเนินงานของ กปพ. ไม่เลือกปฏิบัติ โดยการใช้ความรู้สึกหรือความสัมพันธ์ส่วนตัว ไม่แสดงพฤติกรรมที่ไม่ให้เกียรติหรือวางตนเหนือผู้อื่น เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา สภาพร่างกาย เพศ และ</p>

ลำดับ	ประเภท ข้าราชการ	หน่วยงานจัดทำ ประมวล	ประมวลจริยธรรม	วินัย/ระเบียบ/นโยบาย
				ไม่กระทำการใดๆ ที่อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็น <u>กลางทางการเมือง</u> ของ กปพ.

บรรณานุกรม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สืบค้นจาก

https://web.parliament.go.th/assets/portals/1/files/002_การมีส่วนร่วมฯ.pdf

(สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๕)

การมีส่วนร่วม องค์ความรู้การเลือกตั้ง สืบค้นจาก

https://www.ect.go.th/ect_th/ewt_news.php?nid=767 (สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน

๒๕๖๕)

สิทธิเสรีภาพของข้าราชการในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เครือข่ายกฎหมายมหาชนไทย โดย นายชำนาญ จันทร์เรือง 8 มิถุนายน 2551 22:04 น. สืบค้นจาก

<http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=1225> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๕)

หายนะของข้าราชการไทย Disaster of Thai Government Officers พล.อ.ต.ภูวเดช สว่างแสง

AVM.PUWADEJ SAWANGSANG เจ้ากรมจเรทหารอากาศ Directorate of Inspector General, Royal Thai Air Force นักศึกษา วปอ. หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐ สืบค้นจาก

http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/8482st/8482

[พล.อ.ต.ภูวเดช%20สว่างแสง.pdf](#)

มาตรฐานทางจริยธรรม : กติกาสังคมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ยอดชาย วิถีพานิช สืบค้นจาก

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=43362

“ทำไมเราจะยื่นข้างประชาชนไม่ได้” : คู่กับ ‘ข้าราชการปลดแอก’ ภาววรรณ ธนาเลิศสมบูรณ์

24 Nov 2020

<https://www.the101.world/free-thai-civil-servant-interview/>

การเมืองจะก้าวไกล หากคนไทยมีส่วนร่วม

https://www.ect.go.th/dec/ewt_news.php?nid=71&filename=index

รัฐธรรมนูญ 2560 ให้เรามีส่วนร่วมเรื่องอะไรได้บ้าง ๙ ธ.ค. ๒๕๖๐ สืบค้นจาก

<https://www.ilaw.or.th/node/4697>

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน วารสารข้าราชการ ปีที่ 59 ฉบับที่สอง มกราคม-มีนาคม 2558

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy). กรุงเทพฯ: สถาบันประปวกเกล้า.
